

Revisjon av Elevundersøkelsen. Pilotering av spørsmål om mobbing.

Ansvar for piloteringen

Erling Roland, prosjektleder
Charlotte Hancock, prosjektmedarbeider
Gaute Auestad, prosjektmedarbeider

Oppdrag

Læringsmiljøsentret fikk sommeren 2016 spørsmål fra Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre en kvalitativ pilotering av spørsmål om mobbing til bruk i Elevundersøkelsen.

Metode

Piloteringen ble gjort på elever i 5. og 8. klasse og i 1. klasse i videregående skole. Vi spurte en barneskole, en ungdomsskole og en videregående skole om å få intervju 6 elever på hver skole, tilfeldig uttrukket - 3 gutter og 3 jenter. Alle skolene sa ja til dette og informerte foreldrene (se vedlagte skriv til de foresatte). En elev i VGS var syk da vi besøkte skolen. Dermed ble testingen gjennomført på 17 elever, 9 jenter og 8 gutter. Skolene stilte rom til disposisjon for intervjuene med elevene, og de hadde lagt forholdene godt til rette.

2 vitenskapelig ansatte ved Læringsmiljøsentret gjennomførte intervjuene. En intervjuet elevene og en tok notater. Elevene kom til intervjuene en etter en. Intervjuene ble gjennomført etter planen og tok 30 til 50 minutter.

Samtalene ble tatt opp på bånd. Elevene fikk beskjed om at lydfilene skulle slettes når arbeidet med spørsmålene var ferdig.

Før elevene fikk se undersøkelsen ble de orientert kort om Elevundersøkelsen og hensikten med å be dem om å svare på spørsmålene og om å uttale seg om spørsmålene. Det ble presisert overfor elevene at de ikke skulle svare på spørsmålene ut fra det de selv hadde opplevd angående mobbing, men tenke seg at de ble mobbet eller at de mobbet andre og svare ut fra det.

Spørsmålene ble presentert digitalt for at det skulle bli mest mulig likt gjennomføringen av selve Elevundersøkelsen. Elevene fikk se ett spørsmål om gangen, som de svarte på. Så ble de intervjuet om dette spørsmålet.

I Elevundersøkelsen vil det bli lagt inn noen sperrer. For eksempel vil de som svarer at de aldri har blitt mobbet, ikke få tilgang til spørsmålene om ulike måter å bli mobbet på. For at elevene vi intervjuet skulle få uttale seg om alle spørsmålene, ble ikke denne sperren satt på.

Skåring

Etter at eleven hadde svart på et spørsmål, ble han eller hun bedt om å forklare hvordan spørsmålet ble oppfattet. Elevenes muntlige forklaringer ble skåret på en skala fra 1 til 5, der 1 betød svak forklaring og 5 betød sterk forklaring. Skårene ble notert umiddelbart etter hvert spørsmål av begge senterets ansatte uavhengig av hverandre. De kunne i tillegg lytte til lydopptaket senere dersom de ønsket å sjekke noe.

Nedenfor presenteres skåringene på alle spørsmålene i undersøkelsen samt kommentarer. De tre klassetrinnene presenteres hver for seg. Skårene fra de to som vurderte svarene presenteres også hver for seg; vurderer 1 og vurderer 2. Rubrikken «Sum vurdering» er gjennomsnittet av de to vurderingene.

Til slutt i denne rapporten vil en se ekstra på de formuleringene og spørsmålene elevene stuset ved eller foreslo endringer i.

Elevenes svar angående alle formuleringene og spørsmålene i undersøkelsen

Definisjonen

Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere elever rettet mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig måte er også mobbing.

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,4,3,5	3,4,4,4,4,5	4,0
8. klasse	5,4,4,5,5,4	5,5,4,5,5,5	4,7
1. vg	4,5,5,5,5	4,5,5,4,5	4,7

Skårene: Tallene 4,4,4,4,3,5 i rubrikken for 5. klasse/vurderer 1 betyr at vurderer 1 ga elev 1 skåren 4, elev 2 skåren 4 osv. Sum vurdering er gjennomsnittsskåren i 5. klasse basert på begge de to som vurderte.

Kommentar: Eleven fikk lese definisjonen og fikk så følgende instruksjon: «Se bort fra skjermen og tenk deg at du skal forklare klassen din hva mobbing er. Hva vil du si?» Alle elevene nevnte eksempler på negative handlinger, og de aller fleste sa at dette foregikk over tid. «Plage», «erte», «kalt stygge ting» over lengre tid. En nevnte at offeret kunne være et lett mål og en at det kunne være ei gruppe som plaget en elev. Ellers var det ingen som nevnte styrkeforholdet mellom partene, heller ikke digital mobbing, og kun et par stykker nevnte utestenging/isolasjon. Elevene i 5. klasse svarte mindre utfyllende enn de andre, men vurderingene våre var at de hadde ganske god forståelse av at mobbing var negative handlinger over tid.

Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?

Ikke i det hele tatt En sjelden gang 2 eller 3 ganger i måneden Omtrent 1 gang i uken Flere ganger i uken

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,4,4,5	4,4,4,4,4,5	4,2
8. klasse	5,5,5,5,5,4	5,5,5,5,5,5	4,9
1. vg	5,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,9

Kommentar: Elevene fikk instruksjon om ikke å krysse av ut fra egne opplevelser, men tenke seg at de var utsatt for mobbing. De gav uttrykk for at avkrysningsalternativene var greie. «Det var greit å finne en plass å krysse av», ble det sagt. To elever mente at det kunne være vanskelig å svare for noen. De kunne være redde for at andre kunne se hva de skrev. Noen ville tulle, ble det sagt, og en nevnte at noen kunne være redde fordi de ble truet om ikke å si at de ble mobbet.

*Er du blitt mobbet av andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene?
Jeg ble kalt stygge ting og ertet på en sårende måte på skolen*

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,3,3,3	2,4,4,4,3,4	3,5
8. klasse	5,5,5,5,5,5	5,5,5,5,5,5	5,0
1. vg	4,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,8

Kommentar: De fleste elevene kom med greie eksempler på denne typen mobbing. Noen elever i 5. klasse kom med få eksempler på hvordan mobbingen kunne utføres, men de mente at spørsmålet var greit. En elev i 5. klasse sa at en kunne ha brukt ordet «plaget», men at det var greit slik det var.

Jeg ble holdt utenfor og baksnakket på skolen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,5,4,3,5,4	2,5,4,3,4,4	3,9
8. klasse	4,4,4,5,5,5	5,4,5,5,5,5	4,7
1. vg	5,3,5,5,5	4,4,5,5,5	4,6

Kommentar: Flere elever kom ikke med eksempler på utestenging, men de mente de forstod ordene. «Går på litt av det samme, men på en annen måte: Får ikke bli med» En mente at baksnakking kunne være å gå bak noe og snakke der. En elev i videregående skole mente at mange ikke kommer på at utestenging er mobbing, og at det kunne være greit om en hadde fått sett alle mobbe-alternativene på en gang, og ikke bare ett om gangen som nå.

Jeg ble slått, dyttet eller holdt fast på skolen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,5,5,4,4,5	3,5,4,4,4,5	4,3
8. klasse	4,5,4,5,5,4	5,5,5,5,5,5	4,8
1. vg	5,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,9

Kommentar: Elevene gav uttrykk for at det var greit å forstå spørsmålet. «Holdt fast. Blåmerker,» «ikke så ofte, men kan skje», «slått av gutter, av en gjeng».

Hvem var det som mobbet deg på skolen? (du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,5,3,3,4	4,4,4,4,4,4	3,9
8. klasse	4,5,5,5,5,5	4,5,5,5,5,5	4,8
1. vg	5,3,5,5,3	3,4,5,5,4	4,2

Kommentar: 3 elever i 5. klasse nevnte at det kunne være eldre/store elever som mobbet. «Store elever, 8. klasse», kunne vært med i alternativene. Alternativene ble stort sett opplevd som gode, men en nevnte at det kunne vært en rubrikk for lærere. En annen sa: «Jeg regner ikke med lærere, men jeg vet ikke». Det ble også nevnt at det kunne være en eller flere som mobbet. «Jeg tenker flere når det står noen». Eleven mente at «en eller flere» var bedre enn «noen» i alternativene i spørsmålet. En elev på videregående skole nevnte søsken/familie som gikk på samme skole.

Hvor skjedde mobbingen? (du kan sette flere kryss)

- I klasserommet
- I korridoren
- I skolegården
- På do
- I garderoben / dusjen
- På skoleveien

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,5,4,3,3,4	4,4,5,3,4,5	4,1
8. klasse	5,4,5,5,4,5	5,4,5,5,5,4	4,7
1. vg	5,5,3,3,4	4,5,4,4,5	4,2

Kommentar: Alternativene ble nevnt som aktuelle. I tillegg ble fotballbanen nevnt som et aktuelt sted, likeså i fritidsaktivitet. På videregående skole ble kantina savnet som et aktuelt sted for mobbing. En nevnte at mobbingen kunne skje i et annet land, og det ble nevnt at skoleveien ikke er på skolen.

Gjorde skolen noe for å hjelpe deg?

- Nei, ingen voksne på skolen visste noe
- Skolen visste det, men gjorde ikke noe
- Ja, skolen gjorde noe, men det hjalp ikke
- Ja, skolen gjorde noe, som hjalp litt
- Ja, skolen gjorde noe som fikk slutt på mobbingen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,5,4,3,4	5,5,5,4,5,5	4,5
8. klasse	4,5,5,5,5,3	5,5,4,5,5,5	4,7
1. vg	5,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,9

Kommentar: «Det er veldig viktig, men en må si ifra», sa en elev. Flere nevnte at mange som ble mobbet ikke torde si ifra, og at skolen derfor ikke gjorde noe. Andre nevnte at «en sier det til noen, de sier det videre og ingenting skjer.» Mange sa at svaralternativene var greie og dekkende.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,5,3,5,4,4	4,5,3,4,4,4	4,1
8. klasse	5,5,5,5,5,5	5,5,5,5,5,5	5,0
1. vg	5,4,5,5,5	4,3,5,5,5	4,6

Kommentar: «Det er enklere å mobbe på nettet enn å være i direkte kontakt,» sa en. Mange sa at teksten i spørsmålet var bra og dekkende, men det ble også nevnt mange måter å bli mobbet på: Ved Snapchat, ved tekstmeldinger, ved spill, chat og spill på playstation, på Instagram, si stygge/slemme ting, sende redigerte og/eller stygge bilder, på facebook. «En kan holde noen utenfor ved å ikke svare, f. eks.», ble det sagt. Enkelte elever nevnte sosiale medier som en fellesbetegnelse for disse ulike digitale arenaene. En elev som gikk på videregående skole, nevnte at det var for lite informasjon i spørsmålet. Hun nevnte flere aktuelle nettstedene som ASKfm, Snapchat og facebook.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) på en eller flere av disse måtene? Jeg ble kalt stygge ting og ertet

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,3,4,5	3,5,4,3,4,5	4,1

8. klasse	5,4,5,5,5,4	5,4,5,5,5,5	4,8
1. vg	4,4,5,5,5	3,3,5,5,5	4,4

Kommentar: Stort sett mente elevene at det var greit å forstå spørsmålet - «bli kalt stygge ting», «kan skremme», «må finne telefonnummeret». En mente at det hadde vært bedre å få se alle måtene å bli mobbet digitalt på samtidig.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) på en eller flere av disse måtene? Jeg ble holdt utenfor og baksnakket

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,3,5,2	4,5,5,3,4,3	3,8
8. klasse	5,5,5,5,3,5	5,5,5,5,4,4	4,7
1. vg	3,3,3,5,5	3,3,3,5,5	3,8

Kommentar: Et par elever stusset på hvordan en kunne holde noen utenfor og baksnakke digitalt, men inntrykket var at elevene var godt kjent med digital kommunikasjon. «Får ikke bli med, holdt utenfor på I-paden og snakke stygge ting om deg», «kan si stygge ting om deg uten at du vet det». De nevnte flere måter å holde andre utenfor på. Baksnakking ble mindre nevnt.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) på en eller flere av disse måtene? Noen spredte ting på nettet som såret meg

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,3,4,4	5,5,5,4,4,5	4,3
8. klasse	5,5,5,5,5,5	5,5,5,5,5,5	5,0
1. vg	5,4,5,5,5	5,5,5,5,5	5,0

Kommentar: Spørsmålet ble oppfattet som greit, og at det var veldig aktuelt. «Sprer rykter på nettet», «lagt ut tullevideo uten tillatelse», «sier han er slem, har vært en mobber», «bilde på I-pad».

Hvem var det som mobbet deg digitalt? (mobil, iPad, PC)? (Du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,5,5,3,3,4	5,5,5,4,3,5	4,3
8. klasse	5,5,5,5,4,4	5,5,5,5,5,5	4,8
1. vg	4,5,5,5,4	4,5,5,5,5	4,7

Kommentar: «Noen i klassen, de vet nummeret ditt», «vanskelig å si, for det vet du ikke alltid, og vet ikke hvem som først la ut», «kan skjule hvem de er». En bemerket at det manglet mulighet til å krysse av lærer og voksne på skjemaet», en nevnte søsken. Flere mente alternativene var greie.

Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,3,3,4	4,5,5,4,4,3	3,9
8. klasse	5,3,5,5,5,5	5,4,5,5,5,5	4,8
1. vg	5,4,5,5,5	4,3,5,5,5	4,6

Kommentar: «Vet ikke om jeg hadde svart ærlig. Ikke kjekt å si at en mobber, og kanskje en ikke mente å mobbe.» Flere elever nevnte at de ikke ville ha svart ærlig fordi de ville vært redde for at elever og læreren skulle se hva de krysset av for. De ville være redde for straff. En sa at når de svarte på Elevundersøkelsen, så satt de så tett at de andre kunne se hva de krysset av for. Selve spørsmålsformuleringen var grei å forstå, ble det sagt.

Har du mobbet andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene? Jeg har kalt andre stygge ting og ertet dem på en sårende måte på skolen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,3,4,5	4,4,5,4,4,3	4,0
8. klasse	4,4,5,5,5,4	4,5,5,5,5,5	4,7
1. vg	4,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,8

Kommentar: «Greit spørsmål». «Kanskje et annet ord enn erting, men vet ikke hva». «Føler meg litt skyldig her». En ville ha sett alle spørsmålene om måter å mobbe på samtidig.

Har du mobbet andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene? Jeg har holdt andre utenfor og baksnakket dem på skolen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,3,4,2,4,5	3,5,4,3,4,4	3,8

8. klasse	4,4,5,5,5,4	4,5,5,5,5,5	4,7
1. vg	4,4,4,5,5	4,5,5,5,5	4,6

Kommentar: Spesielt de eldste elevene gav uttrykk for at det var et greit og aktuelt spørsmål. En 5.-klassing klarte ikke gi et eksempel på denne type mobbing. En annen sa: «Jeg tenker ikke akkurat på mobbing, men dårlig venn, en som har vært slem.» En tredje 5.- klassing: «Ja, baksnakking skjer veldig ofte, gjerne om småting. Men det er å være ærlig, da.»

Har du mobbet andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene? Jeg har slått, dyttet eller holdt fast andre på skolen

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,5,3,4,5	4,5,4,3,4,4	4,2
8. klasse	4,5,5,5,5,5	4,5,5,5,5,5	4,8
1. vg	5,5,5,5,5	4,5,5,5,5	4,9

Kommentar: «Greit spørsmål», «dytte, slem», «holde fast, kanskje slå», «sinte på meg». «Sier det bare er på tull, lek». «Skjer nok noe slåing, men mer erting. Vanskeligere å skjule merker.» Elevene gav uttrykk for at spørsmålet var greit.

Har du mobbet andre digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,4,3,4	5,5,4,3,4,4	4,1
8. klasse	5,4,5,5,5,4	5,4,5,5,5,5	4,8
1. vg	5,5,5,5,5	4,4,5,5,5	4,8

Kommentar: Spørsmålet ble betegnet som greit, med noen kommentarer. «Kjempebra», «Vanskelig å oppfatte at en mobber, kunne nevnt sosiale medier.» «Jeg har lagt ut meldinger på nettet, sendt mange stygge meldinger». «Tør ikke innrømme det. Redd for å si det.»

Har du mobbet andre elever digitalt på en eller flere av disse måtene? Jeg har kalt andre stygge ting og ertet

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,4,3,4	4,5,4,3,3,3	3,8
8. klasse	5,3,5,5,5,5	5,4,5,5,5,5	4,8
1. vg	4,5,3,5,5	4,4,4,5,5	4,4

Kommentar: «Redd for å si det, får kjeft», «kalle folk stygge ting på nettet», «erting passer ikke, plaging er bedre», «har sendt mange stygge meldinger». Mange gav uttrykk for at spørsmålet var greit.

Har du mobbet andre elever digitalt på en eller flere av disse måtene? Jeg har holdt andre utenfor og baksnakket

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,3,5,2,2,5	5,5,4,2,3,5	3,8
8. klasse	5,5,5,5,4,5	5,5,5,5,4,5	4,8
1. vg	3,3,3,5,5	3,3,3,5,5	3,8

Kommentar: De fleste mente spørsmålet var greit, men det var noe usikkerhet hos enkelte til selve innholdet i denne typen mobbing. «Dersom jeg hadde gjort det, ville jeg ikke sagt det så de kunne gjort noe med meg.» «Har bare gjort en av tingene». «Baksnakke, utenfor, skjer veldig ofte», «får ikke være med på leken». «Enkelt å holde utenfor - hvordan folk ser ut. Veldig bra spørsmål.» «Viktig, det er det det skjer mest av.» «Vet ikke helt hvordan». «Utenfor passer ikke inn», «kunne hatt ikke inkludert i stedet». «Usikker på hvordan en kunne gjort dette digitalt».

Har du mobbet andre elever digitalt på en eller flere av disse måtene? Jeg har spredt ting på nettet som såret

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,4,4,3,4,5	5,4,4,3,4,5	4,1
8. klasse	5,5,5,5,5,5	5,5,5,5,5,5	5,0
1. vg	5,5,5,5,5	5,5,5,5,5	5,0

Kommentar: Spørsmålet ble oppfattet som greit. «Bra spørsmål», «greit å forstå». «Legge ut stygge bilder», «sprer rykter og sånn på nettet som sårer», «ting som ikke er sant».

Hvem mobbet du digitalt (mobil, iPad, PC)? (du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,2,4,4	5,4,4,3,4,4	3,9

8. klasse	5,4,5,5,5,5	5,5,5,5,5,5	4,9
1. vg	4,5,5,5,4	4,5,5,5,5	4,7

Kommentar: Stort sett mente elevene at spørsmålet var greit å forstå. «Greit å forstå. Kommer ikke på noe annet.» «Kan ikke mobbe de som er høyere oppe i klassene.» «Det kan være både en eller flere som mobber». «Kunne også vært søsken, familiemedlemmer».

Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,3,3,2,2,4	5,4,3,2,2,4	3,3
8. klasse	4,5,5,3,5,5	4,5,5,4,5,5	4,6
1. vg	4,4,4,4,4	3,3,3,5,5	3,9

Kommentar: Spørsmålet ble forstått, og det kom en god del kommentarer. Et par elever hadde ikke hørt om at voksne på skolen mobbet. «Er frekke, ikke liker, gi ekstra lekse, sint». «Vet ikke helt, rette på feil, blir sur, kjefter, sitte igjen.» «Vanskelig. Har aldri hørt om det.» «Vet ikke helt hva det er». «Slå elever.» «Erter i timen, overgrep, vet ikke.» «Læreren sier at arbeidet ditt ikke er godt nok om og om igjen. Får ikke snakke selv om du har hånden oppe.» «Hvor flinke elever er, hudfarge, oppførsel. Har ikke hørt så mye om det, har ikke opplevd det.» «For eksempel digitalt, lagt ut bilder, sende stygge meldinger». «Setter ikke like stor pris på alle.» «Mye, rasistisk lærer, tuller med elev flere ganger.» «Nedlatende ved feil», «mener barn ikke kan noe.» Flere av elevene på videregående skole fortalte at lærere systematisk kunne forskjellsbehandle elever. De fortalte om elever som over tid ble oversett av læreren. De gav eksempel på lærere som kom med en rekke negative kommentarer som virket sårende.

Er du blitt mobbet av voksne på skolen på en eller flere av disse måtene? Den voksne sa sårende ord til meg

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,3,3,4	5,4,4,3,4,5	4,0
8. klasse	5,5,4,4,5,5	5,5,5,5,5,5	4,8
1. vg	4,3,5,5,5	4,4,5,5,5	4,5

Kommentar: Spørsmålet ble stort sett greit oppfattet. Flere, flest i 5. klasse, nevnte at lærere ikke skulle mobbe. «Sint på meg», «truende, sitte alene i et hjørne», «si eleven er dårlig i matte.» «Voksne skal hjelpe, ikke mobbe», «de fleste er snille», «stygge slemme ting som ikke er sant», «nye lærere vet kanskje ikke hvor grensene går», «en voksen sier noe stygt.» «Vet ikke hvordan lærermobbing er.»

*Er du blitt mobbet av voksne på skolen på en eller flere av disse måtene?
Den voksne lo av meg på en sårende måte*

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	5,4,4,3,3,5	5,5,5,2,4,4	4,1
8. klasse	4,5,4,4,5,5	5,5,4,5,5,4	4,6
1. vg	4,3,5,5,5	4,4,5,5,5	4,5

Kommentar: Mange nevner at læreren kan le av feil ved elevenes svar og lignende: «Ler når en svarer feil, tryner, men lærere skal ikke le av elever», «har ikke hørt så mye om det», «lo p.g.a. tåpelig svar», «lo av meg. Jeg ble lei meg.» «Skjer ofte.» «Slemme voksne, streng lærer.» «Voksne skal jo vise barna hvordan de skal være», «frekt, sårende.» En elev i videregående skole sa: «Ikke særlig aktuelt. Tviler på at det skjer.»

Er du blitt mobbet av voksne på skolen på en eller flere av disse måtene? Den voksne fikk andre elever til å le av meg

Klassetrinn	Vurderer 1	Vurderer 2	Sum vurdering
5. klasse	4,3,4,2,3,5	5,4,4,3,4,4	3,8
8. klasse	4,4,5,4,5,4	5,5,5,5,5,5	4,7
1. vg	4,3,5,5,5	4,5,5,5,5	4,6

Kommentar: «Fikk kjeft uten å ha gjort noe», «læreren sa at du ikke hadde dusjet og at du lukter forferdelig», «kan erte deg», «sa noe til elever som ikke er sant,» «læreren sier noe til elevene slik at de ler.» «Kunne også tatt med «å holde utenfor» og «å ikke hjelpe» som måter å mobbe på.» «Har ikke opplevd, men det kan hende». «Læreren har fått en til å tabbe seg ut», «hysjer ikke på elever som ler».

Til slutt ble elevene bedt om en generell kommentar:

Hva syns du om disse spørsmålene?

Alle elevene gav uttrykk for at spørsmålene var greie og forståelige: «Ikke vanskelige å forstå og svare på», «veldig bra spørsmål», «får fram mye, bra». «Bra at en hadde med forskjellige alternativer, og både mobber, den som blir mobbet og lærere.»

Noen elever nevnte problemer de så. «Vanskelig å si hvordan voksne/lærere mobber barn». Selv om spørsmålene var greie, kunne noe forandres med oppsettet, mente noen av elevene: De ønsket å få se alle de ulike underspørsmålene om verbal, relasjonell og fysisk mobbing på en gang. Flere alternativer kan gi elevene mulighet til å svare mer presist på spørsmålene. «Forstod spørsmålene. Problemer

med å tenke at skoleveien er på skolen». Enkelte elever mente også at «Elever kan mobbe lærere.» I svarene fra elevene kom noen på situasjoner hvor dette hadde skjedd.

Sluttkommentar

Ovenfor har vi presentert vår vurdering av hvor godt elevene forsto definisjonen og spørsmålene, samt kommentarer fra elevene. Nedenfor vil vi komme med noen kommentarer og anbefalinger.

Skåringen: To personer, med god kunnskap om mobbing, skåret uavhengig av hverandre elevenes forståelse av definisjonen og spørsmålene. Skårene er i hovedsak helt like eller de avviker ett poeng. I ett enkelt tilfelle er avviket to poeng. Reliabiliteten er altså svært høy.

Skårene er gjennomgående høye, i gjennomsnitt stort sett mellom 4 og 5, der 5 er høyeste verdi. Elevene på 5. trinn har systematisk lavere skåre enn de eldre elevene, men likevel ganske høye skårer.

Hovedinntrykket Alle elevene hadde kjennskap til temaet mobbing, men ikke en like reflektert forståelse av innholdet. Elevene var også ulike med hensyn til verbal aktivitet og ferdighet. Dette gjorde at noen elever kunne fortelle en god del om de forskjellige spørsmålene, mens andre var kortfattet.

Selv om elevene ikke presterte likt som testpersoner, var det vår oppfatning at alle stort sett gav inntrykk av at spørsmålene var greie og forståelige. Noen kom likevel med kommentarer og endringsforslag til spørsmålene og oppsettet som ble presentert. Det vil vi se nærmere på nedenfor her.

Anbefalinger og kommentarer

I det følgende vil vi komme med noen kommentarer og anbefalinger angående definisjonen og noen av spørsmålene.

Om definisjonen

I piloteringen ble det brukt følgende definisjon:

Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere elever rettet mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig måte er også mobbing.

Vi merket oss at en elev sa at «det kunne være ei gruppe som plaget en elev». Det tyder på at formuleringen i definisjonen «eller flere elever» kan tolkes som flere, men at disse utfører mobbingen hver for seg.

En elev i videregående skole mente at:

«... mange ikke kommer på at utestenging er mobbing, og at det kunne være greit om en hadde fått sett alle mobbe-alternativene på en gang, og ikke bare ett om

gangen som nå». I samtalen omkring andre spørsmål kommer det også frem at noen elever mener at ikke alle tenker at det er mobbing om noen stenges ute.

Dette er trolig en viktig observasjon og peker på at kun en form - av tre som beskrives i oppfølgerne - nevnes i definisjonen. Et problem her er at de andre to hovedformene - fysisk mobbing og utestenging - da kan bli underrapportert når elevene svarer på hovedspørsmålet.

Når det nå i Elevundersøkelsen også spørres om mobbing fra voksne, kan man bruke en nøytral form i definisjonen, altså ikke «elev»

Anbefaling til definisjon: Med mobbing mener vi gjentatte negative handlinger fra en eller flere sammen, mot en som kan ha vanskelig for å forsvare seg. Mobbing kan være å *kalle en annen stygge ting og erte*, holdte en annen utenfor og baksnakke *eller* slå, dytte eller holde fast.

Om enkelte spørsmål

Jeg ble holdt utenfor og baksnakket på skolen

En elev mente at mange ikke kommer på at utestenging er mobbing (Se kommentarene angående definisjonen av mobbing). Vedkommende foreslo at en skulle vise alle mobbe-alternativene på en gang, og ikke bare ett om gangen, slik det var lagt opp til.

Hvem var det som mobbet deg på skolen (du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

En elev mente at «noen» betød mer enn en og at en derfor hadde problemer dersom en skulle krysse av for at bare en mobbet (se ovenfor).

I alternativene til dette spørsmålet brukes «En eller flere» og «Noen». Det bør vurderes om en kan bruke «En eller flere» i alle alternativene i dette og andre tilsvarende spørsmål.

Kategorien «Andre» kan hjelpe dem som ikke finner «sitt alternativ» blant de som er nevnt.

Hvor skjedde mobbingen? (du kan sette flere kryss)

- I klasserommet

- I korridoren
- I skolegården
- På do
- I garderoben / dusjen
- På skoleveien

En elev i videregående skole savnet å kunne krysse av for «Kantina» som et mulig sted for mobbing. Det kan også vurderes om kategorien «Annet sted» kan sikre at alle elevene kan finne «sitt sted».

En elev nevnte at skoleveien ikke var på skolen. Men vi anbefaler likevel å beholde skoleveien som alternativ.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Mange mente at spørsmålet var bra og dekkende, men noen nevnte andre stikkord som snapchat, tekstmeldinger, spill, playstation, facebook etc.

Imidlertid er dette noe annet enn selve kommunikasjonsredskapene, som spørsmålet beskriver, og vi anbefaler å holde på formuleringen.

Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) på en eller flere av disse måtene? Jeg ble holdt utenfor og baksnakket

Stort sett kunne elevene gi eksempel på denne formen for mobbing, men et par elever var spørrende til hvordan en kunne holde noen utenfor og baksnakke noen digitalt. Vi anbefaler å holde på formuleringen.

Hvem var det som mobbet deg digitalt? (mobil, iPad, PC)? (Du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

Mange mente alternativene for avkryssing var greie, men noen andre alternativ ble etterlyst av enkelte elever: Lærer/voksne, søsken. Vi anbefaler å holde på alternativene.

Kategorien «Andre» kan hjelpe dem som ikke finner «sitt alternativ» blant de som er nevnt.

Har du selv vært med på å mobbe en eller flere elever på skolen de siste månedene?

Spørsmålet ble oppfattet som greit å forstå, og det kom ikke forslag om forandring på det.

Har du mobbet andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene? Jeg har kalt andre stygge ting og ertet dem på en sårende måte på skolen

En elev ønsket at alle spørsmålene om måter å mobbe på skulle bli vist samtidig, se kommentar ovenfor.

Har du mobbet andre digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?

Spørsmålet ble betegnet som greit. En elev ønsket at «sosiale medier» skulle vært nevnt, se kommentar ovenfor om kommunikasjonsredskaper.

Har du mobbet andre elever digitalt på en eller flere av disse måtene? Jeg har holdt andre utenfor og baksnakket

De fleste mente spørsmålet var greit, men det var noe usikkerhet til innholdet i denne formen for mobbing hos noen. De var usikre på hvordan denne formen for mobbing kunne utføres digitalt. Vi anbefaler å holde på formuleringen.

Hvem mobbet du digitalt (mobil, iPad, PC)? (du kan sette flere kryss)

- En eller flere elever i klassen/gruppen
- Andre elever på skolen
- Noen som ikke går på skolen, men som jeg kjenner
- Noen som jeg ikke kjenner

Stort sett mente elevene dette spørsmålet var greit å forstå. En elev ville hatt «søsken/familiemedlem» med som avkrysningsmulighet. Vi anbefaler å holde på formuleringen.

Kategorien «Andre» kan hjelpe dem som ikke finner «sitt alternativ» blant de som er nevnt.

Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?

Elevene gav uttrykk for at spørsmålet ble forstått. De nevnte flere måter læreren kunne mobbe elever på, også utover de måtene som ble presentert i spørreskjemaet. Med utgangspunkt i deres kommentarer kan et spørsmål om å bli oversett, holdt utenfor, bli nedvurdert av den voksne, utfylle bildet, ikke minst fordi et av spørsmålet tar opp temaet å si sårende ord til eleven. Dette er en aktiv, negativ handling fra læreren/den voksne sin side. Den mer passive negative handlingen: å overse/nedvurdere kan utfylle temaet og vi anbefaler det.

Administreringen

Piloteringen har kun omfattet formuleringer i spørreskjemaet, ikke prosedyrer rundt gjennomføringen. Likevel vil vi nevne at flere av elevene uoppfordret uttrykte bekymring for at andre elever kunne se hva de svarte under den reelle gjennomføringen. De sa også at læreren gjerne gikk rundt i klasserommet mens de svarte og kunne se svarene. Særlig dersom det nå skal spørres om voksne som mobber elever, er innsyn fra læreren viktig å unngå.

Instruksjon til skolene må vurderes.

Stavanger 09.09.16

Tarja Tikkanen
Senterleder

Informasjon til foresatte

Utdanningsdirektoratet (Udir) har en elevundersøkelse om læring og trivsel som gjennomføres hvert år. Det er obligatorisk å delta for elevene i 7. og 10. klasse og første årskull i videregående skole. Skolene kan også bruke undersøkelsen i de andre klassene fra og med 5. klasse og oppover.

Nå vil Udir utvide spørsmålene om mobbing, og før de forandrer spørsmålene til elevene, vil de sjekke ut hvordan noen få elever oppfatter innholdet i dem. Læringsmiljøsentret har fått i oppdrag å gjennomføre en utprøving på noen elever.

Vi har derfor kontaktet noen skoler og spurt om hjelp til å teste ut disse nye spørsmålene. Det foreligger ikke noen spesielle kriterier for å trekke ut elever som skal delta, og elevene trenger ikke svare på hvordan de selv opplever mobbing. Det vi ønsker å få vite er hvordan de oppfatter spørsmålene de får presentert.

Samtalen med hver elev vil ta ca 1 time, og vil bli gjennomført av ansatte ved Læringsmiljøsentret. For å kunne vurdere elevenes svar angående spørsmålene, vil vi ta et lydopptak av samtalen med dem. Materialet blir behandlet konfidensielt og alt blir slettet etter bruk.

Det er frivillig å delta i dette arbeidet, men vi håper dere tillater at barnet deres blir med. Dersom dere ikke ønsker at deres barn skal delta i utprøvingen kan dere melde fra til skolen. Dere kan også kontakte Læringsmiljøsentret dersom dere har kommentarer eller ønsker å få mer informasjon om utprøvingen.

Kontaktperson Gaute Auestad, telefonnr 51832912 eller 92096508

Stavanger, den 16.08.2016

Med hilsen

Erling Roland

Professor/prosjektleder

www.laringsmiljosenteret.no